

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИЙОМУ АДАПТАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ЕЛЕОНОР ПОРТЕР «ПОЛАННА»

Висоцька І. М.

*магістрант кафедри германських мов та перекладознавства
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

Сьогодні переклад світової літератури загалом і дитячих текстів зокрема користується не меншою популярністю, ніж століття тому, коли традиція українського перекладу лише набирала обертів. Незважаючи на значну кількість перекладених текстів та проведених наукових досліджень у цій галузі, все ще виникає питання окреслення абсолютних критеріїв оцінки адекватності перекладу. Бракує також і рекомендацій щодо його покращення. Якщо зосередити увагу на виключно дитячій літературі, ця невизначеність тільки поглиблюється.

Проблема в тому, що у цій науковій царині немає уніфікованої стратегії перекладу літератури для дітей – такої стратегії, яку можна було б назвати універсальною і яка б уможливила створення переліку рекомендацій стосовно того, як працювати із текстами такого жанру. Окрім цього, це б допомогло зменшити потік критики на перекладачів та визначити чіткі правила роботи.

Дитяча література відіграє невід’ємну роль в емоційному, інтелектуальному та моральному розвитку дитини, що ще раз підкреслює, яку відповідальність несе перекладач такого профілю. Труднощів додає також той факт, що перекладач, будучи водночас і реципієнтом вихідного твору, не може належати до числа цільової аудиторії, а тому його першочергове завдання – ще на етапі доперекладацького аналізу виділити ті чинники, які доведеться взяти до уваги, працюючи над створенням дитячого тексту.

Відмінність мовно-культурного середовища між реципієнтами вихідного тексту та його автором призводить до того, що досягнення еквівалентності перекладу часто відходить на другий план, оскільки такий текст не враховує прагматичні нюанси. Саме в таких випадках перекладачі застосовують прийом прагматичної адаптації і не бояться в разі потреби трансформувати текст. В. Комісаров у своїй праці «Сучасне перекладознавство» виокремлює та характеризує чотири види адаптації, які найчастіше застосовують перекладачі у своїй роботі [1].

Перший вид допомагає забезпечити адекватне розуміння прочитаного. Перекладач повинен пам’ятати, що ті явища, які можуть бути повністю зрозумілими читачам оригінального твору, можуть викликати питання у читачів перекладу, враховуючи розбіжність у фонових знаннях першої та другої груп. У такому разі перекладач

вводить у текст додаткову інформацію задля компенсації відсутніх екстралінгвістичних знань. Наприклад, якщо йдеться про топоніми, вказуємо, що саме носить ту чи іншу назву – гора, ріка, місто, штат, область тощо.

Розглянемо на прикладах, які знаходимо в українських перекладах роману «Поліанна», виконаних **Б. Горою**, **К. Рябовол** та **В. Чайковським**:

- «**Nancy had come from «The Corners»** [5, с. 4] – «Ненсі з родиною жила в міщині, яку називали Корнер» [2, с. 6].

- **Beldingsville, Vermont** [5, с. 6] – штат Вермонт [3, с. 5; 2, с. 8; 4, с. 7] – *усі троє перекладачів вказали, що це штат.*

- «**...in the big house on Pendleton Hill**» [5, с. 67]:

- «...у своєму великому будинку на Пендлтонському пагорбі» [3, с. 67];

- «...у величезному будинку на Пендлтонському пагорбі» [2, с. 87];

- «...у великому будинку на Пендлтон-хілл» [4, с. 65] – *у цьому варіанті дітям буде незрозуміло, де це.*

Проте не слід забувати, що з таким інструментом потрібно поводитись дуже обережно, аби це не призвело до «надперекладу», коли увесь твір наповнений роз'ясненнями. Звичайно, такий вид адаптації допомагає забезпечити максимальне розуміння тексту, але ним краще не зловживати.

Другий вид адаптації допомагає правильно трактувати зміст оригіналу й забезпечити емоційний вплив на реципієнта. Перекладачі вдаються до нього, коли мають за мету зберегти «асоціативний шлейф», який певні речі або ситуації несуть для носіїв як вихідної, так і цільової мов. Саме це прагнення забезпечити правильне прагматичне сприйняття перекладеного тексту зумовлює необхідність використання концептуального відповідника.

Наприклад:

- «**It's as plain as the nose of yer face.**» [5, с. 138]:

- «Ясно, як погожий день!» [3, с. 137]

- «... тут усе ясно як день!» [4, с. 139]

- «... тут усе ясно, як Божий день!» [2, с. 171]

- «**Go on with yer jokin'.**» [5, с. 10]:

- «Пхе! Оце пожартувала!» [3, с. 9]

- «Та годі тобі дурниці молоти.» [4, с. 11] – *у цьому випадку антонімічний переклад забезпечує правильне трактування емоції роздратування.*

- «На жарти потягло?» [2, с. 13] – *читається емоція роздратування.*

- «**My stars and stockings!**» [5, с. 136]:

- «Сили небесні!» [3, с. 136]

- «Божечки!» [4, с. 128]

- «Лиха ти година!» [2, с. 170]

- «**For the land's sake.**» [5, с. 31]:
- «Заради всього святого!» [3, с. 30] – *найкращий переклад, передає переляк.*

- «Їй-богу.» [4, с. 32]
- «Овва!» [2, с. 41]

Третій вид прагматичної адаптації перекладачі використовують тоді, коли вони націлено перекладають, орієнтуючись на дитячу цільову аудиторію, а не на середнього читача. Така адаптація зазвичай супроводжується суттєвими відхиленнями від оригінального тексту. Окремі словосполучення, фрази чи речення перекладаються за допомогою експлікації. Йдеться про ті моменти, коли для повного розуміння тексту маленькими читачами краще передати думку автора не за допомогою опису внутрішніх проявів тієї чи іншої емоції, а даючи пряму вказівку на стан героя. Третій вид адаптації передбачає також використання відмінних від вжитих в оригіналі мовних засобів, які вдаліше передають емоційне навантаження. Наприклад, вживання фразеологізмів в перекладі за їх відсутності у вихідному тексті.

Проаналізуймо:

- «**...sighed Pollyanna, as the wheels began to turn.**» [5, с. 17]:
- «... не вгавала Поліанна, вже коли почали обертатись колеса.» [3, с. 15]
- «...видихнула Поліанна, щойно вони від'їхали від станції.» [4, с. 17] – *не опис зовнішніх проявів, а вказівка на стан.*
- «... не вгавала Поліанна, щойно скіпаж рушив.» [2, с. 22] – *не опис зовнішніх проявів, а вказівка на стан.*
- «**...what a long long way off that rock must be, when back at the window it had looked so near!**» [5, с. 29]:
- «... що до неї як шапкою докинути!» [3, с. 27] – *у перекладі вжито фразеологізм, відсутній в оригіналі.*
- «...буцім до неї рукою подати!» [2, с. 39] – *у перекладі вжито фразеологізм, відсутній в оригіналі.*

Четвертий вид адаптації – це свого роду переспів оригінального тексту і вже вимагає розв'язання «екстраперекладацького надзавдання». Такий вид адаптації часто призводить до викривлення оригіналу. Його використовують лише у виключних випадках.

Висновки. Отже, прийом адаптації є обов'язковим елементом перекладу літератури для дітей, призначення якого – уможливити досягнення мети комунікації, яка, в свою чергу, залежить від типу вихідного тексту. Умови застосування прийому адаптації визначаються складністю вихідного тексту, історичною епохою, орієнтованістю на реципієнтів, їх фонові знання тощо.

Література:

1. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Москва: ЕТС, 2002. 424 с.
2. Портер Е. Поліанна / пер. з англ. Б. Гори. Київ: Час майстрів, 2019. 296 с.
3. Портер Е. Поліанна / пер. з англ. В. Чайковського. Харків: Фоліо, 2019. 236 с.
4. Портер Е. Поліанна / пер. з англ. К. Рябовол. Київ: Знання, 2020. 223 с.
5. Porter Eleanor H. Pollyanna. Kyiv: Znannia, 2018. 238 p.

МЕДІАТЕКСТ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ МЕДІАЛІНГВІСТИКИ

Дашкова К. В.

*аспірант, викладач кафедри романо-германської філології
та методики викладання іноземних мов
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

В останні роки розробляється новий науковий напрям на перетині декількох наук. Це – медіалінгвістика – наука про мову засобів масової інформації, багато в чому пов'язана з новими тенденціями в сучасній лінгвістиці в цілому і, як здається, має пряме відношення до когнітивних процесів, що відбуваються в мові.

Термін «медіалінгвістика» був запропонований Т.Г. Добросклонською і відображає ті тенденції, які спостерігаються в різнобічних дослідженнях і дозволяють окреслити коло проблем, пов'язаних з цією областю мови.

Т.Г. Добросклонська пропонує «концепцію медіатексту як багатошарового, багаторівневого явища, що реалізується в діалектичній єдності мовних і медійних ознак, і пріоритетний аналіз синтагматики як такого рівня опису, на якому в найбільш повній формі виражені всі основні властивості текстів масової інформації» [2].

Генезис слова «медіа» (від лат. «Media», «medium» – засіб, спосіб, посередник) дозволяє називати медіатекстом будь-який носій інформації, в тому числі традиційні книги, твори мистецтва або сучасні феномени технічного прогресу. Однак в якості узагальнюючого терміна медіатекст закріпився саме за текстами, що функціонують в масовій комунікації. Що ж стосується обсягу поняття «медіатекст», то його також слід обмежити, оскільки все, що медіатизується, втягується в сферу засобів масової інформації, цілком уживається в рамках цього поняття. Разом з тим свою пояснювальну силу термін знаходить при